

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Partikelverb – hur svåra är de?

En undersökning om frekvensförhållandena mellan
förstaspråkselever och andraspråkselever avseende bruket av
partikelverb

Lisa Thorén

Specialarbete, 15 hp
Svenska som andraspråk,
fördjupningskurs SSA 133
Vt 2012
Handledare: Ingegerd Enström

Sammandrag

Att ha ett rikt ordförråd och kunna känna att man kan ge uttryck för vad man vill säga är naturligtvis mycket viktigt för alla människor. Men ordförrådet upplevs ofta som en begränsande faktor av elever med svenska som andraspråk, även när de har nått en avancerad språkfärdighetsnivå. Det finns många orsaker till att det kan vara problematiskt att bygga upp ett rikt ordförråd, bland annat så finns det ord som kan vara svåra att lära sig. Till dessa svåra ord hör bland annat partikelverben och denna studie undersöker om elever med svenska som andraspråk använder partikelverben lika frekvent som elever med svenska som förstaspråk. Min hypotes är att partikelverben är så pass svåra att de används mindre frekvent av elever med svenska som andraspråk, även om dessa elever kan anses ha nått en avancerad språkfärdighetsnivå.

I min undersökning redogör jag för tidigare forskning inom området samt redovisar resultat från tidigare relevanta undersökningar. Materialet jag använder består av 30 uppsatser skrivna av gymnasieelever som en del av det nationella provet. 10 av uppsatserna utgör en kontrollgrupp där eleverna har svenska som förstaspråk, och de resterande 20 uppsatserna är skrivna av elever med svenska som andraspråk. 10 av dessa är skrivna av elever som började lära sig svenska före 7 års ålder och 10 av elever som började lära sig svenska efter 7 års ålder.

Resultatet visar att det finns skillnader i bruket av partikelverb mellan grupperna, dock mycket måttliga skillnader. Andraspråkseleverna använder sig av färre partikelverb, speciellt färre lexikaliserade partikelverb, men inte till den grad som jag hade förväntat mig. Det finns tydliga skillnader mellan de två andraspråksgrupperna där gruppen som började lära sig svenska efter 7 års ålder, tvärtemot mina förväntningar, framstår som den starkaste gruppen. Det finns naturligtvis många faktorer som påverkar en individs språkinläring och jag anser att resultatet visar vilken avgörande roll de individuella faktorerna har. Den tydligaste skillnaden mellan grupperna framkommer när jag undersöker partikelverb som används metaforiskt. Här indikerar resultatet att den ytterligare svårigheten med att använda ett partikelverb metaforiskt leder till att dessa har en högre frekvens i förstaspråksgruppen än i andraspråksgrupperna.

Nyckelord: partikelverb, ordförrådet, metaforer

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och forskningsfrågor	1
2. Tidigare forskning.....	2
2.1 Ordförrådet hos avancerade inlärare.....	2
2.2 Svåra ord – vilka är de?	4
2.3 Definition av partikelverb.....	6
2.4 Urvalskriterier för partikelverb.....	8
2.5 Tidigare undersökningar om partikelverb	9
3. Material och metod	12
3.1 Material och informanter	12
3.2 Materialets tillförlitlighet.....	13
3.3 Urvalsprocessen	13
4. Resultat	16
4.1 Partikelverb – frekvensförhållanden.....	16
4.2 Lexikaliserade partikelverb – frekvensförhållanden	17
4.3 Icke-lexikaliserade partikelverb – frekvensförhållanden	18
4.4 Partiklar – frekvensförhållanden.....	20
4.5 Partikelverb som metaforer.....	21
4.6 Sammanställning av resultaten	23
4.7 Felaktiga partikelverb	24
4.7.1 Tillägg.....	25
4.7.2 Bortfall.....	25
4.7.3 Utbyte.....	26
4.7.4 Övriga	26
5. Diskussion och slutsatser.....	27

Litteraturförteckning

Bilaga: Excerperade unika partikelverb

Tabellförteckning

Tabell 1. Antal grafem i grupperna.....	13
Tabell 2. Antal använda partikelverb.....	16
Tabell 3. Antal unika partikelverb	16
Tabell 4. Antal lexikaliserade partikelverb.....	17
Tabell 5. Excerperade lexikaliserade partikelverb	17
Tabell 6. Antal icke-lexikaliserade partikelverb.....	18
Tabell 7. Excerperade icke-lexikaliserade partikelverb	19
Tabell 8. Använda partiklar vid icke-lexikaliserade partikelverb	20
Tabell 9. Sammanställning av resultaten	23
Tabell 10. Antal inkorrekta partikelverb	25

1. Inledning

1.1 Bakgrund

”Säg *ifrån* när katten gör så”, sa min mamma till min femårige son vilket resulterade i att han skrek ”*ifrån*” till katten. Han tolkade inte partikelverbet *säg ifrån* som en enhet med betydelsen ’protestera’ (Holmgren Ording 1998:115) utan han tolkade uttrycket bokstavligen. För ett barn som växer upp i Sverige med svenska som modersmål finns det dock gott om tid att lära sig den idiomatiska svenskan och utveckla en fantastisk förmåga att höra vad som låter rätt och vad som låter fel. Men hur blir det med den idiomatiska svenskan när man inte växer upp i Sverige utan kommer senare och har ett annat förstaspråk? Då har man kanske inte så gott om tid på sig att utveckla goda kunskaper i det svenska språket och är det då möjligt att uppnå en idiomatisk svenska på motsvarande nivå som en infödd? Detta är för mig mycket intressanta frågor och i denna studie kommer jag därför att undersöka om gymnasieelever som har svenska som andraspråk har uppnått en idiomatisk nivå i det svenska språket genom att undersöka frekvensen av just partikelverben.

Partikelverben utgör en välkänd svårighet i det svenska språket, och även i vissa andra språk, och genom att undersöka bruket av dem får man även två aspekter på idiomatisk svenska då det, grovt räknat, finns två olika sorters partikelverb, lexikaliserade och icke-lexikaliserade. De lexikaliserade partikelverben fungerar som idiom och lärs därför in som en enhet medan de icke-lexikaliserade partikelverben består av ett verb plus en preciserande partikel vilket innebär att man för att använda dem måste ha kunskaper om vilket verb som kan ha vilken partikel och vilken betydelse partiklarna tillför.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna studie är att undersöka frekvensförhållandena avseende bruket av partikelverb i texter skrivna av gymnasieelever med svenska som andraspråk i jämförelse med texter skrivna av gymnasieelever med svenska som förstaspråk. Min hypotes är att partikelverb tillhör så kallade svåra ord och därför används mindre frekvent av elever med svenska som andraspråk. Avsikten med studien är att undersöka om detta stämmer. Jag kommer även att undersöka om det finns skillnader mellan elever med svenska som andraspråk och elever med svenska som förstaspråk beträffande vilken typ av

partikelverb som används i aktivt bruk och jag kommer därför att undersöka om frekvenserna skiljer sig mellan lexikaliserade och icke-lexikaliserade partikelverb. Jag kommer därefter att undersöka vilka partiklar som är mest frekventa i de olika elevgrupperna, hur vanligt det är att partiklarna används för att specificera riktning samt hur vanligt det är att partikelverben används metaforiskt.

Jag har valt att dela in eleverna med svenska som andraspråk i två undergrupper beroende på när de började lära sig svenska, en grupp som började lära sig svenska före 7 års ålder och en grupp som började lära sig svenska efter 7 års ålder. Bland annat Abrahamsson och Hyltenstam (2004) skriver om "den kritiska perioden" eller "den biologiska mognadsprocessen" och menar att "en startålder lägre än 6 eller 7 år tenderar att mer eller mindre automatiskt resultera i en andraspråksbehärskning som tillåter inläraren att passera som infödd talare..." (2004:250). Jag vill därför undersöka om denna åldersindelning även påverkar frekvensen av partikelverb i aktivt bruk. Det finns naturligtvis många faktorer som påverkar språkinläringen men jag har valt att koncentrera mig på denna faktor i denna studie.

I denna undersökning kommer jag inte att inkludera felaktiga partikelverb utan dessa, skulle de förekomma i materialet, kommer att analyseras separat.

2. Tidigare forskning

I detta kapitel diskuteras först ordförrådet hos avancerade språkinlärare samt vilka ord som kan vara svåra att lära sig. Sedan kommer jag att granska olika definitioner av partikelverb, begränsa definitionen av partikelverb för denna studie samt beskriva olika urvalskriterier som används för partikelverb. Jag kommer vidare att redogöra för tidigare studier som har utförts avseende andraspråksinlärares bruk av partikelverb.

2.1 Ordförrådet hos avancerade inlärare

Syftet med att lära sig ett nytt språk varierar naturligtvis mellan olika inlärare, vissa känner kanske att de bara behöver uppnå en viss nivå medan andra strävar efter att uppnå en motsvarande infödd nivå. För de som kommer till Sverige som barn torde de flesta sträva efter att uppnå en avancerad språkfärdighetsnivå och de möter då många svårigheter på vägen, både vad gäller grammatisk och lexikal kompetens. Enström

påpekar, och hänvisar även till vad utländska studenter själva säger, att när man har uppnått en avancerad språkfärdighetsnivå så är det ofta ordförrådet som upplevs som den kvardröjande, begränsande faktorn (2004:171). Att ha ett stort ordförråd är naturligtvis mycket viktigt för alla människor. Det är viktigt att både kunna förstå vad som sägs eller skrivs i olika sammanhang och att kunna uttrycka sig själv obehindrat i olika situationer och miljöer, utan att behöva känna att man kompromissar och inte riktigt får fram det man faktiskt vill säga, att man så att säga inte hittar den rätta nyansen i språkbruket för just det tillfället. Varför är då inläringen av ord så svår? Enström skriver att till exempel fonologin och syntaxen är så kallade slutna system medan ordförrådet är ett öppet system vilket innebär att det inte finns någon gräns för ordförrådets omfång och menar att:

”... förhållandet att ordförrådet är så omfångsrikt och att korrekt ordanvändning kräver mycket specifik kunskap om varje enskilt ord är alltså de två faktorer som främst gör ordinläringen komplicerad.”
(2010:22)

Ordförrådet, dvs. den lexikala kompetensen, omfattar både den receptiva och den produktiva kunskapen. Den receptiva kunskapen innefattar korrekt ordförståelse medan den produktiva kunskapen innefattar korrekt ordanvändning. Enström beskriver dessa och menar att det är naturligt att det receptiva ordförrådet är betydligt större än det produktiva då en produktiv ordanvändning ställer högre krav på användaren. I receptiva situationer är det inte alltid nödvändigt att förstå orden till fullo utan man kan genom gissningsstrategier förstå ungefär vad ett ord betyder (2004:176).

Även Laufer skriver om ordförrådet och vad det är som kan göra ord svåra att lära sig och hon påpekar vikten av att man inte ser kunskapen om ord som antingen receptiv eller produktiv utan som en skala däremellan. Hon skriver om de faktorer som är av vikt när man ska lära sig ett ord och menar att ju mer kunskap det krävs för att kunna ett ord desto svårare är det troligt att ordet är, vilket innebär att man kan ha en viss kunskap om ett ord men inte känna till alla de faktorer som krävs för att kunna ordet till fullo (1997:141-142). Enström påpekar också att indelningen mellan produktivt och receptivt ordförråd är en alltför förenklad uppdelning då behärsknigen av ord handlar om gradskillnader och inte ett antingen-eller-förhållande (2010:40).

2.2 Svåra ord – vilka är de?

Så om då ordförrådet innebär ett kvardröjande problem, finns det ord som är lättare att lära sig? Finns det svåra ord som kan orsaka problem med att uppnå en idiomatisk svenska? Att vissa ord är lättare att lära sig än andra kan nog alla som har studerat ett andraspråk vittna om men vad är det då som gör att vissa ord är svåra att lära sig när man har nått en avancerad nivå? Enström påpekar att detta är svårt att ange då det beror på många olika bidragande faktorer och jag kommer här att ge en kort sammanfattning av dessa olika faktorer.

Ords frekvens och ursprung kan spela en roll vid inläringen. Ord som man stöter på sällan kan vara svårare att lära sig än ord man stöter på ofta. Men detta behöver inte alltid stämma, det finns t.ex. i svenskan många lånord från engelskan och dessa ord kan vara sällsynta men ändå kännas igen av utländska studenter som har kunskaper i det engelska språket. Ord som är av nordiskt/germanskt ursprung och sällsynta borde dock vara svårare att lära sig. Vissa ord kan också vara frekventa men ha ett stort betydelseomfång och användningsområde vilket kan medföra svårigheter för en avancerad inlärare (Enström 2004:185-186).

Skillnader mellan ordklasser samt mellan abstrakta och konkreta ord kan också vara en påverkande faktor. Substantiv är till exempel mer självständiga än verben och torde därför vara lättare. Verb är inte lika självständiga utan de är mindre kontextberoende än substantiven och är därför svårare att lära in. Konkreta ord brukar också anses som lättare att lära sig än abstrakta ord (Enström 2004:186-187). Här menar dock Laufer att det stämmer när det gäller förstaspråksinlärare att abstrakta ord är svårare att lära sig än konkreta då ordinläringen och den kognitiva utvecklingen går hand i hand, men för en andraspråksinlärare som redan har utvecklat abstrakta begrepp i sitt förstaspråk borde det inte vara svårare att lära sig abstrakta ord än konkreta ord. Hon menar också att konkreta ord kan vara svåra att lära sig om det finns andra svårigheter med ordet. Det kan bland annat gälla ord som är lika, hon nämner engelskans *Tuesday* och *Thursday*, men det gäller även svenskans *tisdag* och *torsdag* som ofta blandas ihop, eller ord som inte har någon motsvarighet i förstaspråket, hon nämner som exempel att det finns två färger på hebreiska som båda motsvaras av färgen *blue* på engelska och att detta då leder till svårigheter med att lära sig de två orden (1997:150).

Ords uttryckssida kan också innebära svårigheter för en inlärare, exempel på detta är svenskans bruk av prefixavledningar (Enström 2004:187). Även ords innehållssida kan orsaka problem, ju fler

betydelsekomponenter ett ord har desto högre svårighetsgrad har det troligtvis, vilket innebär att så kallade synonymer, ord med närliggande betydelser, kan vara svåra att skilja emellan. Här kan också till exempel ords stilnivå och värdeladdning orsaka svårigheter (Enström 2004:189-190). Här tar Laufer också upp en studie där det visar sig att andraspråksinlärare tenderar att använda mer generella termer än förstaspråkstalare som använder mer specifika termer, så kallade hyponymer. Hon skriver att:

It follows, therefore, that general and neutral words, which can be used in a variety of contexts and registers are less problematic for production than words restricted to a specific register, or area of use.” (1997:151)

Enström skriver också om hyponymi och skriver att den överordnande termen, hyperonymen, innehåller komponenter som är gemensamma för alla hyponymer medan varje hyponym innehåller specifika komponenter och ju fler komponenter desto mer specifik betydelse har ordet (2010:58). Viberg undersöker utvecklingen av verblexikonet i svenska som andraspråk och han diskuterar bland annat överrepresentationen av vissa nukleära verb bland andraspråkseleverna. Studien som Viberg utför undersöker verbanvändningen under en längre tidsperiod och visar att även vid det sista tillfället undersökningen utförs finns det en klar överrepresentation av vissa nukleära verb bland andraspråkseleverna, Viberg ger som exempel *säga* och *gå* (2004:217).

Slutligen kan den faktor som Enström benämner ”ord i kombination” även orsaka problem. Ord i kombination handlar om att kunna använda ordförrådet på ett idiomatiskt sätt. Enström menar att ”grunden för ett språks idiomatik utgörs dock inte av enskilda ord, utan av större lexikaliska enheter” (2004:191). Därför är det mycket viktigt för en inlärare att lära sig hur ord hör samman, vilka ord som kombineras med vilka och hur betydelsen påverkas. Detta är något som växer fram hos en infödd talare genom en långvarig exponering för språket men tid är just vad en andraspråksinlärare inte har tillräckligt av och just denna del av den idiomatiska svenskan kan därför orsaka problem även för avancerade språkinlärare. Laufer beskriver också svårigheterna med idiomatiska uttryck och nämner en studie där det visar sig att andraspråksinlärare av engelska föredrar att använda verb som består av ett ord hellre än idiomatiska uttryck som består av minst två ord och hon menar att detta är naturligt då:

”... the learning load in the case of idioms is particularly heavy. Not only is there more than one word to learn, but also there is little or no clue whatsoever as to the meaning of the idiom from the meaning of each individual word that builds it up.” (1997:151)

Det finns flera olika slag ordkombinationer, och den som jag finner speciellt intressant är den som brukar kallas partikelverb. De lexikaliserade partikelverben kan ses som idiomatiska uttryck medan de icke-lexikaliserade partikelverben består av ett verb plus en preciserande partikel. För att som andraspråksinlärare kunna använda partikelverben i det svenska språket krävs det goda kunskaper om många olika faktorer, bland annat vad det lexikaliserade partikelverbet betyder, vilken betydelse partikeln tillför i ett icke-lexikaliserat partikelverb och vilken partikel som kan kombineras med vilket verb, partikelverbens stilnivå osv. Dessa svårigheter med att som andraspråksinlärare använda de svenska partikelverben kan tänkas leda till att andraspråksinläraren undviker att använda dem vilket denna studie kommer att undersöka närmare.

2.3 Definition av partikelverb

Så vad är då ett partikelverb? Det finns lite olika definitioner av vad ett partikelverb är och jag kommer här att redogöra för några av dem samt begränsa definitionen av begreppet partikelverb för denna studie.

Jørgensen och Svensson (1986) beskriver partikelverb som verbsammansättningar med ett tryckstarkt, oböjligt led, en så kallad partikel, som förled. De menar att förleden oftast består av ett adverb eller en preposition, mer sällan av ett substantiv eller ett adjektiv. De skiljer på sammansättningar där partikeln har skilts från verbet, så kallad **lös förbindelse**, och sammansättningar där partikeln står som förled, så kallad **fast förbindelse**. De menar att den fasta och den lösa förbindelsen ibland har samma betydelse men att den fasta förbindelsen då har en mer formell stilnivå, till exempel *nerskriva = skriva ner*. Men de påpekar att det finns fall där förbindelsetyperna inte är synonyma, och menar att den fasta förbindelsen där har en abstrakt, överförd betydelse, till exempel *avgå ≠ gå av* och de påpekar även att vissa sammansättningar enbart förekommer som fast eller lös förbindelse (1986:51).

Norén (1996) skiljer också på de olika sammansättningarna och kallar partikelverben **fast sammansatta** och **löst sammansatta**. Hon påpekar att det finns partikelverb som endast uppträder i endera formen men att det även finns partikelverb som förekommer i båda

sammansättningsformerna, i så kallad **varierande sammansättning** (1996:1-2). Norén påpekar att det finns stilskillnader mellan lös och fast sammansättning: ”Den lösa sammansättningen anses ofta mer vardaglig och talspråklig, den fasta sammansättningen mer formell och skriftspråklig” (Johannisson i Norén 1996:206). Innehållsmässigt menar Norén att partikelverben kan vara ”... dels regelbundna, d.v.s. med bevarade egenbetydelser, dels lexikaliserade, d.v.s. med kvantitativt eller kvalitativt förändrade egenbetydelser hos olika komponenter i de ingående delarna” (1996:32).

Enström benämner dessa **icke-lexikaliserade** och **lexikaliserade** partikelverb. De icke-lexikaliserade partikelverben är de regelbundna verben där verbets grundbetydelse inte ändras utan snarast preciseras närmare med hjälp av partikeln. De lexikaliserade partikelverben förändrar hela verbhandlingen, betydelsen är oförutsägbar då helhetens betydelse inte kan förutses av delkomponenternas betydelser (1990:50-51).

Malmgren (1994) delar in partikelverben i fyra grupper. Grupp 1 är sådana partikelverb som alltid är fast sammansatta, t.e.x *avlida*, grupp 2 de som alltid är löst sammansatta, t.ex. *tycka om*, grupp 3 de som kan vara både löst och fast sammansatta utan betydelseskillnad (dock ofta med en stilistisk skillnad), t.ex. *omtala/tala om* och grupp 4 de som kan vara både löst och fast sammansatta men med betydelseskillnad, t.ex. *avbryta/bryta av* (1994:43).

Det verkar alltså vara vanligt att man i grammatikböcker och i forskningsinriktad litteratur inkluderar både löst och fast sammansatta, eller lösa och fasta förbindelser, i begreppet partikelverb och att man poängterar att det finns stilistiska skillnader, att vissa bara uppträder i endera formen medan vissa finns i bägge formerna samt att sammansättningarna varierar i hur lexikaliserade de är. Om man läser mer pedagogiskt inriktat material om partikelverb, såsom läroböcker och övningsböcker, så verkar de främst inrikta sig på partikelverb som är löst sammansatta. Holmgren Ording beskriver partikelverb som ”... verb som består av två led, ett verb och ett kort *betonat* ord, en partikel” (1998:5). Hans lärobok består av en uppslagsdel och en övningsdel och koncentrerar sig i huvudsak på lösa sammansättningar som benämns partikelverb. Holmgren Ording beskriver dock även sammansatta verb (1998:10) men skiljer på begreppen partikelverb och sammansatta verb. Vidare så skiljer Holmgren Ording på partikelverb som har en bokstavlig betydelse och de som har en bildlig betydelse och uppslagsdelen koncentrerar sig i huvudsak på de partikelverb som har bildlig betydelse då han menar att det är främst de som kan skapa

problem för inläraren (1998:6). Som jag förstår det så menar han med dessa termer samma sak som de ovan nämnda lexikaliserade (bildliga) och icke-lexikaliserade (bokstavliga) partikelverben.

På samma sätt beskriver Bodegård partikelverb som just verb plus partikel och skiljer dessa från sammansatta verb. Bodegård menar att begreppet löst sammansatta verb inte passar eftersom "... ett partikelverb just inte är sammansatt utan två separata ord, som ofta inte ens står bredvid varandra" (1985:5-6).

För denna studie har jag valt att inrikta mig på partikelverb som är löst sammansatta. Detta innebär att jag kommer att undersöka verb som följs av en partikel (dock inte alltid direkt efter verbet) och tillsammans utgör en semantisk enhet. För enkelhetens skull kommer jag härnäst när jag använder termen partikelverb att mena löst sammansatta partikelverb om jag inte anger något annat. Som till exempel Holmgren Ording nämner så räknar man ibland verb som med ett betonat substantiv utgör en fast fras till partikelverben (såsom *spela roll*) (1998:6). Dessa kommer jag inte att inkludera i min definition av partikelverb utan i likhet med Holmgren Ording och Bodegård så kommer jag att begränsa definitionen av partikelverb till verb plus partikel där partikeln antingen är en preposition eller ett adverb. Innehållsmässigt kommer jag att dela in partikelverben efter hur genomskinliga, eller bildliga, de är och kalla dessa, liksom Enström, icke-lexikaliserade (där verbets grundbetydelse enbart preciseras med hjälp av partikeln) och lexikaliserade (där helhetens betydelse inte kan förutses av delkomponenternas betydelser) partikelverb (1990:50-51).

2.4 Urvalskriterier för partikelverb

Norén beskriver en metod som dels urskiljer vad som är partikelverb och dels klassificerar dem utifrån deras olika grad av äkthet. Hon beskriver 7 olika kriterier, fonologiska, syntaktiska och semantiska, som kan användas för att identifiera partikelverb (1985 samt 1996). Det första kriteriet beskriver betoningen, eller sammanfattningsaccenten/tryckförhållandet mellan verb och partikel. Detta innebär att det normalt i ett partikelverb är partikeln som är betonad. Det andra kriteriet handlar om syntaktiska undersökningar som kan göras beträffande partikelverb. Ofta har kriteriet varit "position före objektet" eller partikeln position som "efter och underordnad huvud verbet" (1996:12). Man kan också undersöka om partikeln går att bryta ut, Norén skriver att partikeln har en bristande förmåga att ensam kunna fundamentas (1996:14). Det tredje kriteriet handlar om att

partikelverbet ofta är nära besläktat med en fast sammansättning, avledning eller synonym (1985:378). Det fjärde kriteriet gäller förändrad transitivitet där transitivitetsförändringen kan gå åt båda hållen, dvs. ett intransitivt verb blir transitivt med en partikel eller ett transitivt verb blir intransitivt med en partikel (1985:379-380). Det femte kriteriet gäller förändringar i subjekt- och/eller objekttyp och ett av exemplen Norén ger är ”kasta har som objekt ett hanterligt föremål av vilket slag som helst, medan både kasta upp ’kräkas’ och kasta ut har väldigt speciella typer av objekt...” (1985:380). Det sjätte kriteriet gäller partiklars förmåga att perfektivera ett verb och Norén skriver att detta kan innebära att partiklar gör att tidigare imperfektiva verb blir perfektiva eller att verb som kan, beroende av kontexten, vara antingen perfektiva eller imperfektiva blir deciderat perfektiva (1985:381). Det sista kriteriet, det sjunde, menar Norén har att göra med vilket sätt handlingen utförs och hon skriver att detta leder tankarna till aktionsart och ger bland annat exemplet *tänka* som durativt medan *tänka till* är momentant (ibid.). Norén menar att ”ju fler betydelsekomponenter som förändras i verbet, i partikeln och i ramen runt omkring dem, desto mer ”äkta” är partikelverbet” (1985:382).

2.5 Tidigare undersökningar om partikelverb

Hyltenstam (1988) jämför hur många fel tvåspråkiga gymnasieelever gör i jämförelse med enspråkiga gymnasieelever. Undersökningen granskar lexikaliska och grammatiska fel i både muntligt och skriftligt material och visar att de tvåspråkiga eleverna har en högre felfrekvens än de enspråkiga eleverna, både vad gäller grammatiska och lexikaliska fel. Denna analys avser inte specifikt bruket av partikelverb men är intressant för denna studie då analysen visar hur svårt det kan vara att uppnå en idiomatisk svenska samt även belyser en teori om huruvida ålder vid inläringens början har betydelse för hur pass idiomatisk man blir i sitt språkbruk.

36 gymnasieelever deltog i undersökningen, av vilka 24 var tvåspråkiga elever och 12 utgjorde en enspråkig kontrollgrupp. De tvåspråkiga eleverna hade uppnått en så pass avancerad nivå i sitt språkbruk att de skulle kunna tas för infödda talare i vardaglig muntlig kommunikation. De tvåspråkiga eleverna gör minst dubbelt så många lexikaliska och grammatiska fel som de enspråkiga och Hyltenstam menar att ”felen hos de tvåspråkiga eleverna utgörs dels av mycket vanliga ”andraspråksfel” ... dels av lexikaliska fel av olika slag” (1988:154).

Hyltenstam diskuterar även om antalet år man har lärt sig svenska kan

vara en påverkande faktor och skriver att ”antal år som inläraren varit i kontakt med målspråket har i många undersökningar visat sig ha ringa förklaringsvärde för slutlig behärskning...” (1988:152) men menar att resultaten i undersökningen mer överensstämmer med ”... en teori som förutsäger förmågan att uppnå infödd språkbehärskning sammanhänger med individens ålder vid inläringens början och att denna förmåga börjar avta redan långt före puberteten” (ibid.). Men Hyltenstam påpekar dock att det naturligtvis finns många faktorer som har betydelse och nämner bland annat intensiteten i kontakten med målspråket och om eleverna har haft jämnåriga svenskspråkiga kamrater (ibid.).

Enström (1990) behandlar också feltyper i andraspråkselevs svenska på gymnasienivå, men analyserar specifikt feltyper i användning av partikelverb, prefixverb och reflexiva verb. Denna studie har syftet att jämföra andraspråkselevs och förstaspråkselevs totala användning av dessa verbtyper. Enström skriver att undersökningen av feltyper i partikelverbsanvändningen visar att partikelverben helt klart innebär problem för andraspråkseleverna. Hon skriver vidare att man därför kan anta att partikelverben inte heller används i samma utsträckning av andraspråkseleverna som av förstaspråkseleverna och delundersökningen hon utför visar mycket riktigt att det finns betydande skillnader i frekvens mellan första- och andraspråkselev (1990:75). Delundersökningen består av 22 uppsatser från gymnasieelever med svenska som förstaspråk på 123 handskrivna sidor och 22 uppsatser från gymnasieelever med svenska som andraspråk på 117 handskrivna sidor. Materialet i undersökningen är indelat efter elevernas modersmål men tar inte hänsyn till antal år som eleverna har lärt sig svenska. I materialet använder förstaspråkseleverna 11,09 partikelverb/elev och andraspråkseleverna 5,77, vilket innebär att förstaspråkseleverna nästan har dubbelt så många partikelverbsförekomster som andraspråkseleverna (ibid.). Och när det gäller antalet unika partikelverb blir skillnaden ännu större, förstaspråkseleverna använder 165 olika partikelverb medan andraspråkseleverna använder 78 olika partikelverb, alltså mindre än hälften, vilket innebär 7,50 unika partikelverb/förstaspråkselev och 3,54 unika partikelverb/andraspråkselev (1990:76, 85).

Enström har även undersökt partikelvariationen mellan grupperna och påpekar att förstaspråkseleverna har betydligt fler partikelvariationer och på så sätt har de större möjligheter än andraspråkseleverna att modifiera verbens betydelse. Enström menar att ett partikelverb som innebär en helt förändrad verbhandling, dvs. ett lexikaliserat partikelverb, borde kunna läras in som en enhet medan ett partikelverb som enbart innebär en precisering av det enkla verbets betydelse, dvs.

ett icke-lexikaliserat partikelverb, kan anses ställa större krav på inläraren då man vid varje användning av en partikel måste veta vad som händer med t.ex. verbhandlingens riktning eller resultat. Samma partikel kan även ha flera olika betydelser i kombination med olika verb. Antalet olika partiklar använda i materialet var 44 för förstaspråkseleverna och 26 för andraspråkseleverna (1990:81-82,85).

Enström undersöker även de felaktiga partikelverbsanvändningarna i materialet (statistiken ovan inkluderar dock enbart korrekta partikelverbsanvändningar). I förstaspråkselevernas uppsatser finns 3 felaktiga partikelverbsanvändningar och i andraspråkselevernas uppsatser finns det 13. Enström delar i felen i olika feltyper (1990:86):

- bortfall av partikel (förstaspråkselever: 1, andraspråkselever: 2)
- tillägg av partikel (förstaspråkselever: 0, andraspråkselever: 5)
- utbyte av partikel och (förstaspråkselever: 0, andraspråkselever: 2)
- övriga fel (förstaspråkselever: 2, andraspråkselever: 4)

Det har även gjorts olika fördjupningsarbeten som berör problematiken med partikelverb för andraspråksinlärare. Bland annat skriver Winqvist (2010) om andraspråksinlärares förståelse av olika typer av partikelverb. Hon undersöker det receptiva ordförrådet vad gäller olika partikelverb i två olika test, ett skriftligt och ett muntligt, och undersökningen visar bland annat att de lexikaliserade partikelverben är svårare att förstå än de icke-lexikaliserade (2010:24). Hon undersöker även sambandet mellan resultatet på testerna och bakgrundsfaktorer, bland annat studietid, dvs. hur länge informanterna har studerat svenska, och hon finner inget samband mellan resultat och studietid. Inte heller sambandet mellan vistelsetid i Sverige och resultatet på testerna visar på någon stark korrelation (2010:23).

Nyberg (2008) skriver om bruket av sammansatta verb i inlärarsvenskan och hon behandlar bland annat de löst sammansatta verben, dvs. de jag benämner partikelverb. Nybergs material består av uppsatser från vuxna elever, en grupp med elever som har svenska som förstaspråk som en kontrollgrupp och två grupper med elever som har svenska som andraspråk. Av de två grupperna med svenska som andraspråk består en av elever bosatta i Sverige och en av elever bosatta utomlands. Resultatet visar att det förekommer partikelverb 166 gånger i kontrollgruppen, 144 gånger i gruppen med andraspråksinlärare bosatta i Sverige och 82 gånger i gruppen med andraspråksinlärare bosatta utomlands. Vad gäller unika partikelverb så förekommer det 93 olika unika partikelverb i kontrollgruppen, 47 i gruppen med

andraspråksinlärare bosatta i Sverige och 50 i gruppen med andraspråksinlärare bosatta utomlands (2008:16). Det blir alltså tydligt även här att partikelverben används med en annan frekvens i inlärarsvenskan i jämförelse med modersmålssvenskan.

3. Material och metod

3.1 Material och informanter

Det material jag använder består av 30 uppsatser skrivna av elever på gymnasiet som en del av det nationella provet i svenska. 10 av uppsatserna är skrivna av elever med svenska som förstaspråk och utgör en kontrollgrupp. Hädanefter kommer denna grupp att benämnas L1. De resterande 20 uppsatserna är skrivna av elever med svenska som andraspråk, 10 av dessa är skrivna av elever som började lära sig svenska före 7 års ålder, hädanefter L2före7, och 10 är skrivna av elever som började lära sig svenska efter 7 års ålder, hädanefter L2efter7. Detta innebär att gruppen som började lära sig svenska före 7 års ålder, L2före7, kan antas ha gått i svensk skola sedan årskurs 1 medan L2efter7 kan ha börjat i svensk skola i olika årskurser.

Eleverna är anonyma och benämns i det givna materialet med en bokstav och två siffror (t.ex. C02). Vid exempel från uppsatserna i denna studie anges vilken elev som har skrivit det givna exemplet genom denna bokstav/sifferkombination för att göra det möjligt att återkoppla till den faktiska uppsatsen. Alla exempel från uppsatserna anges ordagrant, vilket innebär att jag inte ändrar till exempel stavfel eller grammatiska fel utan återger exakt vad eleverna har skrivit.

Då uppsatserna är skrivna som en del av det nationella provet i svenska på gymnasienivå kan alla informanterna antas vara runt 19 år. Grupperna är jämnt fördelade mellan män och kvinnor (dvs. 5 av varje i varje grupp). Frekvensförhållanden mellan könen avseende bruket av partikelverb kommer inte att undersökas i denna studie men det är naturligtvis möjligt att män och kvinnor använder partikelverb i olika utsträckning och det är därför viktigt att det är en jämn fördelning i grupperna.

De 30 uppsatserna varierar kraftigt i längd, i gruppen L1 varierar uppsatserna mellan 230 och 1032 grafem, i gruppen L2före7 mellan 367 och 1121 grafem och i gruppen L2efter7 mellan 185 och 1275 grafem. Sammanlagt mätt i antal grafem är grupp L1 och grupp L2efter7 ungefär lika stora, grupp L2före7 är lite större, som kan ses i tabell 1.

Tabell 1. Antal grafem i grupperna

L1	L2före7	L2efter7
5 996	6 941	6 031

3.2 Materialets tillförlitlighet

Det finns naturligtvis en rad faktorer som påverkar elevernas bruk av partikelverb. Eleverna skriver om samma ämnen men trots detta finns det skillnader i hur texterna är skrivna, bland annat skiljer de sig åt vad gäller språkbehärskning och stilistik. Vissa elever använder en mer formell stilnivå vilket generellt innebär att det förekommer mindre av de partikelverb som undersöks i denna studie medan andra elever skriver mer informellt och generellt då använder fler partikelverb. Uppsatserna varierar i språkbehärskning vilket också kan leda till variationer i bruket av partikelverb. Som nämns ovan så påpekar Hyltenstam att det finns många faktorer som påverkar språkbehärsningen, bland annat intensiteten i kontakten med målspråket och om eleverna har haft jämnåriga svenskspråkiga kamrater spelar in (1988:152) och detta gäller naturligtvis även eleverna i denna studie. De individuella faktorerna som kan påverka antalet använda partikelverb och vilken sorts partikelverb som används är många. Denna studie försöker dock se på bruket av partikelverb genomsnittligt i de olika grupperna och dra slutsatser utifrån detta samtidigt som man får ha i åtanke att de individuella faktorerna kan påverka resultatet, speciellt i en studie som inte omfattar mer än 30 uppsatser.

3.3 Urvalsprocessen

Det vanligaste sättet att identifiera ett partikelverb är på betoningen då betoningen i ett partikelverb ligger på själva partikeln och inte på verbet vilket blir tydligt om man jämför till exempel *hälsa på* 'säga hej' och *hälsa på* 'besöka'. I ett skriftligt material hör man inte betoningen och det kan därför vara svårt att förlita sig på denna faktor, ibland blir dock betoningen tydlig i och med kontexten:

Varje deltagare *skriver på* ett papper där de accepterar riskerna vilka de är väl medvetna om. (C04)

I detta exempel är det tydligt från kontexten att deltagarna signerar ett papper och inte *skriver på* ett papper. Det är dock inte alltid tydligt i

skrivna svenska var betoningen ligger, det är även möjligt att den ligger på ett annat ord, och då har jag fått använda mig av andra urvalskriterier för att identifiera partikelverben och jag har då valt att använda mig av Noréns metod av 7 olika kriterier som beskrivs i avsnitt 2.4. Det första kriteriet beskriver den ovan nämnda betoningen. I det andra kriteriet som handlar om syntaxen så har jag funnit det användbart att undersöka om partikeln går att bryta ut, dvs. att fundamenteras. Norén skriver att partikeln har en bristande förmåga att ensam kunna fundamenteras vilket blir tydligt om man försöker fundamentera partikeln i exemplet: "... regisören vill *sätta in* publiken i rollen som huvudperson" (C02): *"... *in* vill regisören *sätta* publiken i rollen som huvudperson". Att partikeln kommer efter huvud verbet är också användbart, jag har inte funnit någon partikel som har positionen före huvud verbet. Dock förekommer det att partikeln har positionen efter objektet, till exempel i "...vi har andra saker för oss..." (P11) men det är inte vanligt, vanligare är att subjektet tar positionen mellan verb och partikel när en annan satsdel, till exempel ett adverbial, fundamenteras: "Sakta *skjuter han bort* tidningen..." (B13).

Noréns tredje kriterium om att partikel verbet är nära besläktat med en fast sammansättning, avledning eller synonym, kan också vara användbart, till exempel *känna igen* (S33) där den fasta sammansättningen är *igenkänna*. Det fjärde kriteriet om transitivitetsförändringar blir tydligt i exemplet från materialet: "Tiden att förbättra sina kunskaper *räcker* inte *till* vilket ger oss en ökad stress situation" (L36) till skillnad från "... om 950 kr per månad verkligen *räcker till* oss ungdomar." (L36) Här blir det tydligt att partikel verbet *räcker till* är intransitivt medan partikeln blir en preposition när verbet används transitivt.

Noréns femte kriterium gäller förändringar i subjekt- och/eller objektstyp, här finner jag det vanligast att objektstypen begränsas. Till exempel verbet *stänga* kan användas om olika objekt såsom "stänga en dörr", medan partikel verbet *stänga av* begränsar objektet till att vara något som avger ett ljud, som ses i exemplet: "Väcka klockan ringer, jag tar och *stänger av* den..." (L36). Noréns sjätte kriterium om partiklars förmåga att perfektivera ett verb blir tydligt i exemplet *fundera ut* (L36) där *fundera* är imperfektivt medan partikel tillägget *ut* specificerar att handlingen är avslutad eller kommer att få ett avslut, dvs. verbet blir perfektivt. Det sista kriteriet, det sjunde, menar Norén har att göra med vilket sätt handlingen utförs och hon ger bland annat exemplet *tänka* som durativt medan *tänka till* är momentant (1985:381). Det verkar vara vanligt att partikeln *till* medför en momentant aspekt,

ett exempel från materialet är verbet *hjälpa* som jag också anser vara durativt medan partikelverbet *hjälpa till* (B13) är momentant.

Ingen av dessa kriterier är heltäckande och tilläggas bör att Norén ofta i beskrivandet av kriterierna (1985) nämner partikelverbens olika grad av äkthet och då likställer ”äkta” partikelverb med lexikaliserade sådana. Jag anser att för icke-lexikaliserade partikelverb, dvs. där partikeln enbart preciserar verbets betydelse, kan det vara bara ett eller två kriterier som är fungerar (företrädesvis första och andra kriteriet). Som Norén nämner så blir partikelverbet mer ”äkta”, dvs. mer lexikaliserat, ju fler betydelsekomponenter som förändras (1985:382). Men sammantaget finner jag att dessa sju kriterier utgör en bra grund för att definiera och klassificera partikelverben i materialet.

Vad gäller indelningen i lexikala och icke-lexikala partikelverb så skriver Norén att när ”... ett partikelverb har en betydelse som avviker från den som blir resultatet av en frasbildande addition av verbets och partikelns betydelser kallas det lexikaliserat” (1996:7). Hon menar att avvikelens karaktär är en gradfråga (eller äkthetsfråga som nämnts ovan) och hon urskiljer två grader av lexikalisering där den lägre graden kännetecknas av att sambandet med en grundbetydelse ännu är urskiljbart (ibid.). Då jag har begränsat mig till att dela in partikelverben i lexikaliserade och icke-lexikaliserade är min målsättning att de icke-lexikaliserade partikelverben är de där det enkla verbets betydelse enbart preciseras medan de lexikaliserade är de där betydelsen har ändrats helt och hållet, liksom Enström beskriver (2004). Detta innebär att de partikelverb som har en ändrad betydelse men där grundbetydelsen fortfarande är urskiljbar i denna studie kommer att klassificeras som lexikaliserade och de icke-lexikaliserade är de där det enkla verbets betydelse fortfarande är tydligt. Detta innebär till exempel att jag räknar partikelverbet i exemplet ”En sådan dokusåpa är Big Brother går ut på att 20 deltagare *stängs in* i en byggnad...” (C04) som lexikaliserat medan jag räknar partikelverbet i exemplet ”... skolan ska satsa pengar för att *köpa in* målningar, teckningar...” (K31) som icke-lexikaliserat. Båda partiklarna är betonade och de går inte att fundamentera vilket gör det tydligt att de bägge är partikelverb. I det första exemplet med partikelverbet *stängs in* kan man fortfarande ana verbet *att stängas* grundbetydelse, ’att tillsluta något’, men det krävs mer kunskap om partikelverbet *stängs in* för att förstå betydelsen ’låsa inne’ som är betydelsen här. I partikelverbet *köpa in* som nämns ovan anser jag att partikeln enbart preciserar verbet och inte på något sätt ändrar meningen av verbet *köpa*. Om man som inlärare förstår verbet *köpa* bör man inte ha några svårigheter att förstå partikelverbet *köpa in*

i exemplet ovan och jag klassificerar därför partikelverbet som icke-lexikaliserat.

Till min hjälp vid definieringen och klassificeringen av partikelverben i materialet har jag även haft Holmgren Ordings och Bodegårds läroböcker om partikelverb.

4. Resultat

4.1 Partikelverb – frekvensförhållanden

Bruket av partikelverb varierar kraftigt eleverna mellan. I grupp L1 varierar antalet partikelverb mellan 1-20, i grupp L2före7 mellan 0-18 och i grupp L2efter7 mellan 0-26. Antalet använda partikelverb i de olika grupperna samt i genomsnitt kan ses i tabell 2.

Tabell 2. Antal använda partikelverb

	L1	L2före7	L2efter7
Antal partikelverb	94	80	92
Partikelverb/ elev	9,4	8,0	9,2

Vissa partikelverb förekommer flera gånger i samma uppsats och ett och samma partikelverb används ibland av olika elever. Tabell 3 anger antalet unika partikelverb i de olika grupperna.

Tabell 3. Antal unika partikelverb

	L1	L2före7	L2efter7
Antal unika partikelverb	67	57	59
Unika partikel- verb/elev	6,7	5,7	5,9

Alla unika partikelverb som jag har excerperat från materialet finns i en tabell i bilagan. Siffran inom parantes efter partikelverbet anger antalet gånger som partikelverbet förekommer inom den angivna gruppen. Verben förekommer naturligtvis i olika former i uppsatserna men alla verben anges i tabellen i infinitiv.

4.2 Lexikaliserade partikelverb - frekvensförhållanden

För att definiera vilka partikelverb som är lexikaliserade och vilka som är icke-lexikaliserade har jag bedömt varje individuellt partikelverb separat. Detta för att vissa identiska partikelverb förekommer både i lexikal och i icke-lexikal form, till exempel: ”... drömmen om en tillvaro där skugggestalten tillåts *komma fram*” (S40) och ”Svaret han *kommer fram* till är: nej!” (S40). I det första exemplet preciserar enbart partikel verbets betydelse genom att tillföra en riktning medan partikelverbet i det andra exemplet har betydelsen ’uppenbaras, slutsatsen som dras’ och det är inte möjligt att gissa sig till denna betydelse bara genom att förstå de enskilda komponenternas betydelser. Det finns 2 sådana exempel i materialet, båda i grupp L2efter7. Nedan visar tabell 4 antalet lexikaliserade partikelverb i grupperna och därefter listas de excerperade lexikaliserade partikelverben i de tre olika grupperna i tabell 5.

Tabell 4. Antal lexikaliserade partikelverb

	L1	L2före7	L2efter7
Antal lexikaliserade partikelverb	34	22	27
Lexikaliserade partikelverb/elev	3,4	2,2	2,7

Tabell 5. Excerperade lexikaliserade partikelverb

L1	L2före7	L2efter7
bli av	fråga ut	bli till
föra med sig	få ut	få över
gå ut på	föra bort	ha för sig
gå ut över	föra med sig	hoppa av
göra bort sig	gå emot	hålla med
göra sig av med	gå igenom	hänga med
ha emot	gå över	komma fram
ha på sig	ha på sig	komma ihåg
hitta på	hålla med	komma in
hålla med	hålla på	komma överens
hänga med	komma på	känna igen
klä av sig	komma överens	känna på sig

komma efter	lägga in	lägga fram
komma fram	lägga ner	mata in
känna igen (sig)	se ut	resonera fram
leva sig in i	ställa upp	se till
ligga till	ta emot	se ut
lägga fram	ta för sig	smälta in
lägga ner	ta igen	ställa upp
lägga upp	ta hem	stänga av
läsa på	ta ut	säga till
rösta ut	tycka om	sätta in
se ut		ta av sig
skriver på		ta på sig
slå sig ner		ta upp
stängas in		ta över
säga till		tycka om
ta hem		
ta på sig		
ta till		
ta upp		
tycka om		
tänka efter		
vara med		

4.3 Icke-lexikaliserade partikelverb - frekvensförhållanden

Antalet excerperade icke-lexikaliserade partikelverb i de olika grupperna anges i tabell 6 och de excerperade icke-lexikaliserade partikelverben listas därefter i tabell 7.

Tabell 6. Antal icke-lexikaliserade partikelverb

	L1	L2före7	L2efter7
Antal icke-lexikaliserade partikelverb	33	35	34
Icke-lexikaliserade partikelverb/elev	3,3	3,5	3,4

Tabell 7. Excerperade icke-lexikaliserade partikelverb

L1	L2före7	L2efter7
drömma sig bort	dela upp	byggas på
flyga iväg	dra av	dra upp
flyta på	dra upp	frysa ner
glömma bort	falla ner	fundera ut
gå omkring	finnas med	följa med
ha med	fly iväg	gå ut
hinna med	få tillbaka	hinna ifatt
hugga av	ge ut	hinna med
klara av	glömma bort	hoppa fram (och tillbaka)
komma hem	gå omkring	hoppa in (och ut)
komma ifatt	gå runt	klara av
komma ur	gå ut	kliva på
leva på	hinna igenom	komma fram
luta bakåt	hinna med	komma hem
passa in	hjälpa till	komma in
plocka ner	kasta bort	komma med
pressa ihop	klippa ut	komma tillbaka
rabbla upp	kolla tillbaka	komma upp
rulla på	komma hem	köpa in
sitta fast	komma ikapp	lugna ner sig
sitta ner	komma in	passa in
ska iväg	kräla fram	passera förbi
skjuter iväg	passa in	rinna iväg
spela fram	passera fram	räcka till
spela tillbaka	räcka till	slänga bort
stanna upp	samla in	slappna av
sträcka upp	skjuter bort	slösa bort
styra bort	ta fram	stiga in
svepas med	titta tillbaka	stiga upp
titta tillbaka	torka bort	stressa ner
titta över	tracka ner	stressa upp
tänka sig bort	vandra iväg	ta bort
vridas tillbaka (eller fram)	vrida tillbaka(/framåt)	ta ut
	välja ut	växa upp
	växa fram	

4.4 Partiklar - frekvensförhållanden

Då de lexikaliserade partikelverben fungerar som idiom och måste läras in som en enhet så är det av ringa betydelse vilka partiklar som används. Vad gäller de icke-lexikaliserade partikelverben däremot så specificerar partikeln verbets betydelse och olika partiklar används för att specificera olika saker, såsom riktning (*gå ut*), ett tillägg (*bygga på*), avlägsna något (*torka bort*), resultat (*fundera ut*), osv. Det krävs goda kunskaper om vad de olika partiklarna tillför för att korrekt kunna specificera verbet, många partiklar kan även användas i olika syften (som till exempel *ut* i de ovanstående exemplen) vilket torde försvåra inläringen av partiklarna. Därför har jag valt att analysera hur många olika partiklar eleverna använder i de icke-lexikaliserade partikelverben och då framkommer det att eleverna i gruppen L1 har använt 18 olika partiklar, eleverna i gruppen L2före7 har använt 17 olika partiklar och eleverna i gruppen L2efter7 har använt 15 olika partiklar. Som nämnts ovan så har gruppen L1 använt 33 unika icke-lexikaliserade partikelverb, och dessa förekommer sammanlagt 47 gånger, gruppen L2före7 har använt 35 unika icke-lexikaliserade partikelverb och dessa förekommer 51 gånger, gruppen L2efter7 har använt 34 unika icke-lexikaliserade partikelverb och dessa förekommer 50 gånger. Nedan följer tabell 8 som visar vilka partiklar som har använts och hur många gånger de har använts i varje grupp. Det förekommer att eleverna har använt ett verb med två partiklar, som till exempel *hoppas in och ut* (C02) och då har båda dessa partiklar räknats.

Tabell 8. Använda partiklar vid icke-lexikaliserade partikelverb

partikel	L1	L2 före7	L2 efter7
av	3	1	3
bakåt	1	-	-
bort	7	5	3
fast	1	-	-
fram	6	5	3
framåt	-	1	-
förbi	-	-	1
hem	2	4	3
ifatt	1	-	1
igenom	-	1	1
ihop	1	-	-
ikapp	-	1	-

in	2	6	7
iväg	4	2	2
med	5	6	7
ner	2	3	3
omkring	1	1	-
på	3	-	2
runt	-	1	-
till	-	2	4
tillbaka	6	4	2
upp	3	2	6
ur	1	-	-
ut	-	6	5
över	1	-	-
summa	50	51	53

Tabell 8 indikerar att det kvantitativt inte förekommer så stora skillnader mellan grupperna, men att det finns kvalitativa skillnader. Det är framförallt två partiklar som avviker, *in* och *ut*. Bägge dessa partiklar är frekventa i L2 grupperna men ej i L1 gruppen.

Partiklarna används som nämnts för att specificera verbets handling på olika sätt och ett av de vanligaste sätten att specificera ett verb är att lägga till en partikel som anger riktning. Partiklarna *in* och *ut* som har visat sig frekventa i andraspråksgrupperna används ofta för att ange riktning och därför har jag även undersökt hur många av de icke-lexikaliserade partikelverben i materialet som har en partikel som anger riktning. Resultatet är att L1 gruppen har 14 unika icke-lexikaliserade partikelverb där partikeln anger riktning utav totalt 33 och dessa har använts 20 gånger. Gruppen L2före7 har 19 unika icke-lexikaliserade partikelverb utav 35 där partikeln anger riktning och dessa används 25 gånger. Slutligen har gruppen L2efter7 15 unika icke-lexikaliserade partikelverb där partikeln anger riktning utav 34 och dessa används 23 gånger.

4.5 Partikelverb som metaforer

I materialet förekommer det att partikelverb används metaforiskt. Metaforer är ett bildligt uttryckssätt vilket, kort beskrivet, ofta innebär att verb som normalt beskriver en konkret handling överförs till att beskriva en mer abstrakt handling. Verbets betydelse inom en domän

överförs till en annan domän för att beskriva något med liknande kvaliteter:

”Detta gör ju att en annan faktor också *växer fram* och det är stressen!”
(S08)

Här används verbet *att växa* som normalt används om till exempel växter och människor om något mer abstrakt, stressen. Verbets konkreta betydelse ’att bli större’ har överförts till att också beskriva hur stressen ökar, sedan har partikeln *fram* adderats med betydelsen att stressen ’uppkommer’, den fanns inte från början. Att använda metaforer, och speciellt att använda partikelverb som metaforer, kräver goda kunskaper i det svenska språket och goda kunskaper om hur man kan skapa nya uttryck i det svenska språket. Då detta innebär en ytterligare svårighet med användningen av partikelverb så har jag valt att undersöka hur många och vilka partikelverb som används metaforiskt i de olika grupperna. Resultatet visar att det förekommer 9 partikelverb i gruppen L1 som används metaforiskt, dessa används sammanlagt i gruppen 14 gånger.

”I Dalís målning är det nån kraft som *styr bort* klockorna mot det oändliga.” (S26)

”Det är ju så att vid vissa tillfällen så kan man vilja *spela tillbaka* tiden medan man i andra situationer kan vilja *spela fram* tiden.” (D09)

”... då man önskar att tiden kunde *vridas tillbaka*...” (D09)

”Han vill *skjuta iväg* tiden, till ingenstans, det öde, långt borta från allt levande.” (S26)

”Hur tiden obemärkligt *rullar på* när du inte tänker på den...” (S33)

”... och då vi än inte vet hur vi mäter tidens avstånd, är det bara att *leva på* och låta tiden ta dig vart den vill.” (S33)

”Hon menar att den förflutna tiden *flöt på*, utan att någon märkte det.”
(S33)

”Eller så vill man kanske helt enkelt fly från sin vardag som kanske råkar vara fylld av trista saker och bara låta sig *svepas med*.” (B27)

”Detta gör då att jag själv tvingas att *pressa ihop* tiden i syfte...” (B27)

I gruppen L2före7 förekommer 3 partikelverb som används metaforiskt, dessa används också 3 gånger inom gruppen. Förutom ovan nämnda *växer fram* förekommer följande metaforiska partikelverb:

”... där tiden *vrids tillbaka/framåt* av människan.” (K35)

”Tiden då ens tankar *vandrar iväg*.” (K35)

Och slutligen i gruppen L2efter7 förekommer 6 partikelverb som används metaforiskt, dessa förekommer 7 gånger inom gruppen.

”Ett av hans mest kända verk är filmen ”Pulp Fiction”, gjort i början av 90-talet, som *hoppas fram i tillbaka* i olika scener och...” (C02)

”Tarantino *hoppas in och ut* med fokus i olika scener...” (C02)

”...att han inte har nåt nämnvärt närminne och handlingen går baklänges – för att *byggas på* och avslöja början – och samtidigt slutet.” (C02)

”Man känner på sig att tiden bara *rinner iväg* utan att man ens hinner försöka förhindra den.” (C03)

”... varför inte ändra eller rättare sagt tar bort vissa onödiga lagar som bara försvårar för oss att *smälta in*?” (C14)

”... att fler skolelever *hoppas av* skolan...” (L36)

Partikelverben som används som metaforer i materialet varierar i hur pass lexikaliserade metaforerna är. Det är naturligtvis möjligt att de olika grupperna använder sig av olika metaforer, uppsatsens begränsade omfång har dock inte gjort det möjligt att analysera metaforerna vidare.

4.6 Sammanställning av resultaten

För att lättare kunna överskåda resultaten så har jag sammanställt dem i tabell 9.

Tabell 9. Sammanställning av resultaten

	L1	L2före7	L2efter7
Antal grafem	5 996	6 941	6 031
Antal partikelverb	94	80	92
Antal unika partikelverb	67	57	59
Antal lexikaliserade partikelverb	34	22	27

Antal icke-lexikaliserade partikelverb	33	35	34
Antal använda partiklar (icke-lexikaliserade)	18	17	15
Antal partiklar som specificerar riktning	14/33	19/35	15/34
Antal gånger partikelverb används metaforiskt	14	3	7

4.7 Felaktiga partikelverb

I ovanstående resultat ingår enbart partikelverb som har använts korrekt. Ibland har det varit svårt att avgöra från kontexten om partikelverbet är korrekt eller inte och har då partikelverbet fungerat i texten så har det räknats som korrekt. Ett exempel är "... jag kommer hem från skolan, lagar mat och *plockar ner* dagens läxor för att få klart dem till tio i sju..." (S33). Här vet vi inte från kontexten *varifrån* läxorna hämtas, *plockas de ner* från en hylla eller möjligtvis från en hemsida eller menar eleven att läxorna *plockas fram* från en väska? Då det inte går att avgöra varifrån eleven hämtar sina läxor har jag inte heller räknat detta som ett felaktigt partikelverb. Jag har inte heller räknat stavfel (till exempel *hinna ifart* (C03) istället för *hinna ifatt*) eller grammatiska fel (till exempel *hållde inte med* (E44) istället för *höll inte med*) som inkorrekta. Det finns också exempel där jag själv hade föredragit en annan partikel som jag tycker låter mer idiomatisk men ibland kan det vara individuellt och om partikeln fungerar i, vad jag antar vara, det planerade syftet så har jag räknat den som korrekt. Ett exempel på detta är "Dem känsligaste delarna *klipps ut* från såpan..." där jag hade föredragit *klipps bort* då det handlar om en tv-produktion men jag kan inte säga att *klipps ut* är inkorrekt här och har därför räknat den som korrekt. Jag har även försökt ha med mig att eleverna är runt 19 år och naturligtvis har ett annat språkbruk än jag själv som är äldre och jag har därför försökt begränsa felen till de faktiska felen. Då blir antalet fel i de olika grupperna enligt tabell 10.

Tabell 10. Antal inkorrekta partikelverb

L1	L2före7	L2efter7
3	9	3

De inkorrekta partikelverben är indelade i **tillägg** (där en partikel felaktigt har lagts till), **bortfall** (där en partikel felaktigt saknas), **utbyte** (där fel partikel har använts) samt **övriga fel**. I gruppen L1 förekommer 1 bortfall, 1 utbyte och 1 övrigt fel, i gruppen L2före7 förekommer 5 tillägg, 1 bortfall och 3 utbyten, och i gruppen L2efter7 förekommer 1 bortfall, 1 utbyte och 1 övrigt fel.

Det är givetvis omöjligt att säga om felen som förekommer beror på brister i kompetens eller om de är rena slarvfel.

4.7.1 Tillägg

Tilläggen förekommer enbart i gruppen L2före7, här finns det 5 stycken av vilka jag kommer att ge ett par exempel:

”gymnasieeleverna skyller på stressen som de känner *på* sig, medans...”
(P49)

Då partikelverbet *känner på* sig betyder ’att starkt ana’ (Holmgren Ordning 1998:70) men eleven här syftar på stressen som eleverna *känner* så har eleven felaktigt använt sig av ett partikelverb.

”En tisdag morgon *vaknar* vd:n för Ericssons företag *upp* och ska dusha och äta frukost. När han har dushat klart och sätter sig vid köksbordet...” (B13)

Här anser jag att verbet *vaknar* och partikelverbet *vaknar upp* skiljer sig åt då *vaknar upp* ofta innebär att man *vaknar upp* från något specifikt, kanske en dålig dröm eller ett dåligt levernesätt, medan *vaknar* är något man gör varje morgon efter att ha sovit. Man kan kanske inte gå så långt att man säger att partikeln *upp* tillför en perfektiv aspekt men jag skulle vilja påstå att den specificerar en plötsligare, icke-repetitiv handling.

4.7.2 Bortfall

Det förekommer ett bortfall i varje grupp. Felen i grupp L2före7 och L2efter7 är samma vilket gör det möjligt att de faktiskt har hämtat det direkt från källtexten:

”... tills drottningen på kuliga vinter dagen drar upp kjolen och *trycker* sin nakna rumpa på snön och förklarar att vapnet...” (B05)

”Hon drog upp kjolen och *tryckte* den nakna ändan i en snödriva och sa här har ni ert stadsvapen!” (P11)

I båda fallen anser jag att har man dragit upp kjolen och ska trycka rumpan i snön eller i en snödriva för att göra ett avtryck så måste man *trycka ner* den, och partikeln *ner* saknas alltså i båda exemplen. Det fel som förekommer i gruppen L1 lyder så här:

”*Tänka sig in* hur det vore att vara den som med fina citykläder, märkesväska, och en välklippt frisyra...” (L10)

Det korrekta partikelverbet kräver *tänka sig in i* (Holmgren Ording 1998:127) men det skulle också fungera att utesluta partikeln (här med tillagt subjekt och finit verb): ”Man kan *tänka sig* hur det vore att...”

4.7.3 Utbyte

Det förekommer sammanlagt 5 utbyten, 3 i gruppen L2före7 och vardera 1 i de två andra grupperna. Jag ger några exempel:

”Denna kurs *tar* också *ut* mycket tid av min fritid...” (P49)

Den korrekta partikeln här bör vara *upp*, någonting *tar upp* mycket av ens tid.

”... genom att ta droger och *få in sig* alkohol.” (E17)

Den korrekta partikeln här är naturligtvis *få i sig* ’konsumera’.

4.7.4 Övriga

De två övriga felen består av två felaktigt använda verb, ett i grupp L1 och ett i grupp L2efter7. Felet som förekommer i gruppen L1 är:

”Både Dalís och Chagall målningar ser ut att vilja *ha bort* tiden.” (S26).

Här vill jag ha verbet *ta – ta bort* ’radera’. Felet i gruppen L2efter7 lyder:

”På slutet av färden *bråkar* maskinen *samman* och föraren blir medveten om att det ...” (C03)

Det korrekta partikelverbet skulle vara att maskinen *brakar samman*. Det är naturligtvis fullt möjligt att dessa fel enbart är stav- eller slarvfel

men då de möjliga felen har lett till nya verb, *ha* och *bråka*, är det omöjligt att avgöra och jag har då räknat dem som inkorrekta partikelverb.

5. Diskussion och slutsatser

Min hypotes som beskrivs i avsnitt 1.2 är att partikelverben tillhör så kallade svåra ord och därför används mindre frekvent av elever med svenska som andraspråk, även om dessa elever har nått en avancerad språkfärdighetsnivå. I avsnitt 2.5 beskriver jag några studier där detta har visat sig stämma, till exempel Enströms studie där partikelverbsförekomsten är nästan dubbel i förstaspråkselevernas uppsatser i jämförelse med andraspråkselevernas uppsatser, 243 jämfört med 123 (1990:75). När det gäller unika partikelverb är skillnaden ännu större i Enströms studie, det finns 165 olika partikelverb i förstaspråkselevernas uppsatser och 78 i andraspråkselevernas uppsatser (1990:76). I denna undersökning är dock skillnaderna mellan grupperna inte alls så tydlig, andraspråksgrupperna L2före7 och L2efter7 har mindre förekomster av partikelverb men skillnaden är inte så stor, 94 partikelverbsförekomster i gruppen L1 i jämförelse med 80 i L2före7 och 92 i L2efter7. Det blir en lite större skillnad när man undersöker de unika partikelverben men igen så är skillnaden inte så tydlig, gruppen L1 har 67 unika partikelverb i jämförelse med 57 i gruppen L2före7 och 59 i gruppen L2efter7. Hypotesen att andraspråkseleverna använder partikelverb mindre frekvent verkar alltså stämma men inte alls till den grad som jag hade förväntat mig då jag misstänkte att skillnaderna mellan grupperna skulle bli större, vilket de har visat sig vara i flera tidigare studier, till exempel både i Enströms och Nybergs studier (se avsnitt 2.5).

Vad gäller bruket av lexikaliserade och icke-lexikaliserade partikelverb så använder gruppen L1 fler lexikaliserade partikelverb än grupperna L2före7 och L2efter7, 34 i jämförelse med 22 och 27. De lexikaliserade partikelverben är idiomatiska uttryck som måste läras in som en lexikalisk enhet utan stöd av varken verbets eller partikelns enskilda betydelse. Att gruppen L1 använder fler lexikaliserade partikelverb var därför att förvänta, de har helt enkelt ett större ordförråd av idiomatiska uttryck. I Winqvists undersökning visade det sig att de lexikaliserade partikelverben var svårare att förstå än de icke-lexikaliserade (2010:24) och denna studie visar då att de även är svårare att använda, dvs. de lexikaliserade partikelverben orsakar problem både

i det receptiva och i det produktiva ordförrådet. Men igen så är skillnaderna mellan grupperna inte särskilt tydliga i denna undersökning.

Att använda icke-lexikaliserade partikelverb innebär andra svårigheter, här finns det ett stort antal partiklar att välja mellan, och dessa partiklar modifierar verbets betydelse på olika sätt. Det kräver goda språkfärdighetskunskaper för att veta vilken partikel som kan användas med vilket verb och vilken betydelse partikeln tillför. Jag hade därför förväntat mig att gruppen L1 skulle använda fler icke-lexikaliserade partikelverb också men så är inte fallet. Istället har grupperna använt nästan lika många icke-lexikaliserade partikelverb, 33 (L1), 35 (L2före7) respektive 34 (L2efter7). Om man då undersöker hur många olika partiklar som grupperna har använt sig av så framkommer en liten skillnad, 18 (L1), 16 (L2före7) respektive 15 (L2efter7), men igen så är skillnaden inte alls markant. Vad gäller vilka partiklar som har använts så är det två partiklar som utmärker sig (se tabell 8 ovan), *in* och *ut*. Dessa partiklar kan användas för att specificera verb på olika sätt men ett vanligt sätt att använda dem är för att specificera riktning. Jag ville därför undersöka om det är vanligt att eleverna använder partiklar för att specificera riktning, det visar sig då att det är lite vanligare i andraspråksgrupperna än i förstaspråksgruppen att använda sig av partiklar för att specificera riktning (se tabell 9) men igen så är skillnaderna inte särskilt tydliga.

En ytterligare intressant jämförelse med Enströms studie (1990) är vad gäller partikelvariationen vid högfrekventa verb. Enström ger som exempel verben *gå* och *komma* och resultatet i hennes studie visar att förstaspråks eleverna använder 14 olika partiklar med verbet *gå* medan andraspråks eleverna bara använder 4 olika partiklar med verbet *gå*. Även verbet *komma* används av förstaspråks eleverna med 14 olika partiklar medan andraspråks eleverna bara använder 6 olika partiklar med verbet *komma* i Enströms studie (1990:82). Min undersökning visar på ett helt annat resultat, verbet *gå* används bara med en partikel i gruppen L1 (*gå omkring*) medan andraspråksgrupperna använder verbet *gå* med 3 olika partiklar, *gå omkring*, *gå runt* och *gå ut* (se tabell 7). Verbet *komma* visar på en ännu större variation, gruppen L1 har använt 3 olika partiklar med verbet *komma*; *komma hem*, *komma ifatt* och *komma ur*. Andraspråksgrupperna har använt 7 olika partiklar med verbet *komma*; *komma fram*, *komma hem*, *komma ikapp*, *komma in*, *komma med*, *komma tillbaka* och *komma upp*. När man slår ihop andraspråksgrupperna blir materialet dock naturligtvis avsevärt större än i förstaspråksgruppen men även om man jämför de två

andraspråksgrupperna för sig med förstaspråksgruppen så förekommer fler partiklar med dessa högfrekventa verb i andraspråksgrupperna (se tabell 7).

Så hur kommer det sig att det blir en sådan skillnad mellan tidigare undersökningar? Och borde det inte vara svårare för andraspråkseleverna att variera högfrekventa verb med olika partiklar? Jag finner att detta är frågor som är svåra att svara på. Från att ha läst materialet får jag en känsla av att det är vanligare bland andraspråkseleverna att använda en informell, nästan talspråkig, stil vilket skulle kunna leda till fler partikelverb. Det verkar också som att det är vanligare bland andraspråkseleverna att använda högfrekventa verb och/eller överordnande termer istället för att använda mer specifika verb som innehåller mer specifika komponenter och/eller med en högre stilnivå. Man skulle till exempel kunna tänka sig att istället för *kommer in* i exemplet ”Men då man blir äldre, d.v.s. *kommer in* i vuxen ålder...” (S40) skulle det låta bättre med ”Men då man blir äldre, dvs. *när* vuxen ålder...”. Av de 92 förekomsterna av partikelverb i gruppen L2efter7 bygger 14 av dem på verbet *komma*, detta att jämföra med 6 i gruppen L1. Som nämnts i avsnitt 2.2 har Viberg (2004) utfört en studie som visar att andraspråkselever tenderar att överanvända nukleära verb, jag anser att resultatet i denna studie antyder att andraspråkseleverna även här överanvänder högfrekventa eller nukleära verb, tillsammans med verbpartiklar, det handlar främst om verben *gå* och *komma*, som nämns ovan, men även verbet *ta* (se bilagan). Men detta är naturligtvis bara teorier, för att kunna avgöra om andraspråkseleverna använder fler högfrekventa verb än förstaspråkseleverna så skulle man naturligtvis behöva undersöka alla verbförekomsterna i alla grupperna.

Det blir dock relativt tydligt från resultatet i denna undersökning att frekvensen av partikelverb som används metaforiskt skiljer sig åt mellan grupperna. Gruppen L1 använder 9 partikelverb metaforiskt och dessa förkommer 14 gånger, till skillnad från L2före7 som använder 3 partikelverb metaforiskt 3 gånger och L2efter7 som använder 6 partikelverb metaforiskt 7 gånger. Förstaspråksgruppen har alltså använt sig av partikelverb som metaforer minst dubbelt så många gånger som andraspråksgrupperna. Att använda partikelverb metaforiskt innebär naturligtvis en ytterligare svårighet och resultatet här föreslår att detta innebär att andraspråkseleverna inte alltid har uppnått den idiomatiska nivå där de behärskar att använda partikelverben metaforiskt lika frekvent som förstaspråkseleverna. Det som naturligtvis inte framkommer i denna studie men som hade varit intressant att undersöka i en större studie är om andraspråkseleverna

generellt sett använder mindre metaforer än förstaspråkseleverna, dvs. oavsett om det är ett partikelverb eller inte.

Det som även framkommer i denna undersökning är att det finns tydliga skillnader mellan grupperna L2före7 och L2efter7. I nästan alla delundersökningar som jag har gjort så ligger gruppen L2före7 längre ifrån kontrollgruppen L1 än gruppen L2efter7 gör. Materialet i gruppen L2före7 består av nästan tusen fler grafem än grupperna L1 och L2efter7 men ändå är det den, i jämförelse med grupp L1, nästan uteslutande den svagaste gruppen. Det förekommer minst partikelverbsförekomster i gruppen (se tabell 2), det förekommer minst unika partikelverb i gruppen (se tabell 3), det förekommer minst antal lexikaliserade partikelverb i gruppen (se tabell 5) och det förekommer flest inkorrekta partikelverb i gruppen (se tabell 10). Bara vad gäller antalet icke-lexikaliserade partikelverb och antal använda partiklar är gruppen starkare, och då bara ytterst lite, än gruppen L2efter7. Man skulle kunna anta att gruppen som har haft längst tid på sig att lära sig svenska skulle vara den starkaste gruppen men detta visar att den starkaste gruppen är den som började lära sig svenska efter 7 års ålder. I vissa av delundersökningarna blir resultaten för denna grupp likvärdiga med kontrollgruppen - det förekommer nästan lika många partikelverb och de har lika många inkorrekta partikelverb.

Så hur kommer det sig att gruppen som började lära sig svenska efter 7 års ålder är starkare än gruppen som började lära sig svenska före 7 års ålder? En möjlighet är att gruppen som började lära sig svenska efter 7 års ålder hade kommit längre i sin kognitiva utveckling när de började lära sig svenska och därför lättare kunde ta till sig ett nytt språk. Men eleverna i denna studie är alla runt 19 år nu och har därmed lärt sig svenska under en relativt lång period vilket jag anser innebär att de alla borde ha kommit förbi stadiet då de deras kognitiva utveckling möjligtvis påverkade deras inläring.

I avsnitt 2.5 skriver jag om en undersökning av Hyltenstam och att han menar att förmågan att uppnå infödd språkbehärskningsnivå sammanhänger med individens ålder vid inläringens början (1988:152). Även Abrahamssons och Hyltenstams (2004) teori om ”den kritiska perioden” som beskrivs kortfattat i avsnitt 1.2 innebär att om inläringen börjar före 6 eller 7 år når inläraren mer eller mindre automatiskt en andraspråksbehärskning som motsvarar en infödd nivå i talspråket (2004:250). Om detta gäller även bruket av skriftspråket och inte bara talspråket så skulle man enligt denna teori förvänta sig att resultatet i denna undersökning hade blivit tvärt om, dvs. att gruppen L2före7 som började lära sig svenska före 7 års ålder hade visat vara

den som ligger närmast L1 gruppen, men det är gruppen L2efter7 som framstår som den grupp som ligger närmast L1 gruppen. Så hur kommer sig detta? Jag tror att det är mycket viktigt att ha i åtanke att det finns många faktorer som påverkar andraspråksinläringen förutom startålder. Bland annat påverkar motivationen, kvalitet på undervisningen, språkbegåvning, kontakt med det svenska språket utanför skolan, bostadsområde osv. osv.

När man grupperar elever som "andraspråkselever" är det viktigt att komma ihåg att detta är en grupp med lika många olika förutsättningar som individer. Jag anser att resultatet från denna undersökning visar att det finns så pass stora individuella skillnader i grupperna att det nästan är omöjligt att dra gemensamma slutsatser för grupperna som en helhet i en studie av denna storlek. Det finns andraspråkselever som inte har använt några partikelverb och det finns de som har använt upp till 26 partikelverb, till skillnad från förstaspråkseleverna där partikelverben varierar mellan 1 och 20. Jag tror att det är mycket viktigt att komma ihåg att andraspråksinläringen är individuell och många faktorer spelar in, för att få fram gemensamma andraspråksdrag måste man göra en större undersökning och kanske även dela in eleverna efter fler faktorer än enbart startålder. En annan faktor som kan påverka frekvensen av partikelverb i denna studie är att eleverna som har skrivit texterna som utgör materialet har haft texter att utgå ifrån. Uppsatsens begränsade omfång medger inte en närmare granskning av dessa texter men det är möjligt att de innehåller partikelverb som eleverna sedan har använt i sina egna texter vilket också naturligtvis skulle påverka frekvensen av partikelverb.

Sammanfattningsvis anser jag att min hypotes att partikelverben inte används lika frekvent av andraspråkselever som av förstaspråkselever har visat sig stämma, dock inte till den grad som jag hade förväntat mig eller som har framkommit i tidigare studier då skillnaderna mellan grupperna i denna undersökning ofta är mycket små. Den tydligaste skillnaden mellan grupperna framkommer när jag undersöker partikelverb som används metaforiskt, förstaspråkseleverna använder sig minst dubbelt så ofta av partikelverb metaforiskt jämfört med andraspråkseleverna. Den ytterligare svårigheten med att använda partikelverben metaforiskt leder alltså till större skillnader i frekvens mellan grupperna.

Det finns en tydlig skillnad mellan andraspråksgrupperna, L2före7 och L2efter7, där den grupp som började lära sig svenska efter 7 års ålder, L2efter7, visar sig vara den starkaste gruppen. Anledningarna till detta kan naturligtvis vara många då det finns många faktorer som

påverkar en individs språkinläring. Generellt sett anser jag att andraspråkseleverna i denna undersökning har uppnått en god språkbehärskningsnivå vad gäller bruket av partikelverb, möjligen skulle man kunna säga att de skillnader som framkommer dock visar på att de generellt sett inte riktigt uppnått en idiomatisk svenska på motsvarande nivå som en infödd. Jag anser dock att det är viktigt att komma ihåg att det finns stora skillnader mellan de olika individerna.

Litteraturförteckning

- Abrahamsson, Niclas och Hyltenstam, Kenneth 2004. Mognadsbegränsningar och den kritiska perioden för andraspråksinläring. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, s. 221-258.
- Bodegård, Anders 1985. *Tänk efter – verb + partikel = partikelverb*. Stockholm: Skriptor.
- Enström, Ingegerd 1990. *Feltyper i invandrargymnasisters användning av partikelverb, prefixverb och reflexiva verb*. (Nordrapport 4. Rapporter från Institutionen för nordiska språk/svenska vid Göteborgs universitet.) Göteborg: Göteborgs universitet.
- Enström, Ingegerd 1996. *Klara verba. Andraspråksinlärares verbanvändning i svenskan*. (Nordistica Gothoburgensia 18.) Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Enström, Ingegerd 2004. Ordförråd och ordinläring – med särskilt fokus på avancerade inlärare. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, s. 171-195.
- Enström, Ingegerd 2010. *Ordens värld – Svenska ord – struktur och inläring*. Stockholm: Hallgren och Fallgren.
- Holmgren Ording, Hans 1998. *Se upp! : svenska partikelverb*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Hyltenstam, Kenneth 1988. Att tala svenska som en infödd – eller nästan. I: Hyltenstam, Kenneth och Lindberg, Inger (red.) *Första symposiet om svenska som andraspråk. Volym 1: Föredrag om språk, språkinläring och interaktion*. Stockholm.
- Jørgensen, Nils och Svensson, Jan 1987. *Nusvensk Grammatik*. Malmö: Gleerups .
- Laufer, Batia 1997. What's in a word that makes it hard or easy: some intralexical factors that affect the learning of words. I: Schmitt, Norbert och McCarthy, Michael (red.). *Vocabulary: Description, Acquisition and Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Malmgren, Sven-Göran 1994. *Svensk lexikologi – Ord, ordbildning, ordböcker och orddatabaser*. Lund: Studentlitteratur.
- Norén, Kerstin 1985. Partikelverb - Är det något särskilt? I *Svenskans beskrivning 15*, Göteborg: Göteborgs universitet, s 375–386.
- Norén, Kerstin 1996. *Svenska partikelverbs semantik*. (Nordistica Gothoburgensia 17.) Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

- Nyberg, Monica 2008. *Verb som invecklar och utvecklar – en jämförelse mellan modersmålssvenskan och inläraresvenskan med avseende på bruket av sammansatta verb*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet (opublicerad uppsats).
- Viberg, Åke 2004. Lexikal utveckling i ett andraspråk. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, s. 197-220.
- Winqvist, Viveka 2010. *Lösa förbindelser Andraspråksinlärares förståelse av olika typer av partikelverb*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet (opublicerad uppsats).

Bilaga: Excerperade unika partikelverb

L1	L2före7	L2efter7
bli av (1)	dela upp (1)	bli till (1)
drömma sig bort (3)	dra av (1)	byggas på (1)
flyga iväg (1)	dra upp (1)	dra upp (1)
flyta på (1)	falla ner (2)	frysa ner (1)
föra med sig (1)	finnas med (1)	fundera ut (1)
glömma bort (2)	fly iväg (1)	få över (1)
gå omkring (1)	fråga ut (1)	följa med (1)
gå ut på (1)	få tillbaka (1)	gå ut (2)
gå ut över (1)	få ut (1)	ha för sig (1)
göra bort sig (3)	föra bort (1)	hinna ifatt (1)
göra sig av med (1)	föra med sig (1)	hinna med (5)
ha emot (1)	ge ut (1)	hoppa av (2)
ha med (2)	glömma bort (2)	hoppa fram (och tillbaka) (1)
ha på sig (1)	gå emot (1)	hoppa in (och ut) (1)
hinna med (3)	gå igenom (2)	hålla med (5)
hitta på (1)	gå omkring (1)	hänga med (1)
hugga av (1)	gå runt (2)	klara av (2)
hålla med (1)	gå ut (2)	kliva på (1)
hänga med (1)	gå över (1)	komma fram (2)
klara av (2)	ha på sig (1)	komma hem (3)
klä av sig (2)	hinna igenom (1)	komma ihåg (2)
komma efter (1)	hinna med (5)	komma in (3)
komma fram (1)	hjälpa till (1)	komma med (1)
komma hem (2)	hålla med (2)	komma tillbaka (1)
komma ifatt (1)	hålla på (2)	komma upp (1)
komma ur (1)	kasta bort (1)	komma överens (1)
känna igen (mig) (3)	klippa ut (1)	känna igen (1)
leva på (1)	kolla tillbaka (1)	känna på sig (1)
leva sig in i (1)	komma hem (4)	köpa in (1)
ligga till (1)	komma ikapp (1)	lugna ner sig (1)
luta bakåt (1)	komma in (1)	lägga fram (1)
lägga fram (1)	komma på (2)	mata in (1)

lägga ner (1)	komma överens (1)	passa in (1)
lägga upp (2)	kräla fram (1)	passera förbi (1)
läsa på (1)	lägga in (1)	resonera fram (1)
passa in (2)	lägga ner (1)	rinna iväg (2)
plocka ner (1)	passa in (4)	räcka till (4)
pressa ihop (1)	passera fram (2)	se till (4)
rabbla upp (1)	räcka till (1)	se ut (5)
rulla på (1)	samla in (1)	slappna av (1)
rösta ut (1)	se ut (3)	slänga bort (1)
se ut (7)	skjuter bort (1)	slösa bort (1)
sitta fast (1)	ställa upp (1)	smälta in (1)
sitta ner (1)	ta emot (1)	stiga in (1)
ska iväg (1)	ta fram (1)	stiga upp (2)
skjuter iväg (2)	ta för sig (1)	stressa ner (1)
skriver på (1)	ta igen (1)	stressa upp (1)
slå sig ner (1)	ta hem (1)	ställa upp (1)
spela fram (2)	ta ut (1)	stänga av (1)
spela tillbaka (2)	titta tillbaka (1)	säga till (2)
stanna upp (2)	torka bort (1)	sätta in (1)
sträcka upp (1)	tracka ner (1)	ta av sig (1)
styra bort (1)	tycka om (2)	ta bort (1)
stängas in (1)	vandra iväg (1)	ta på sig (1)
svepas med (1)	vrida tillbaka (/framåt) (1)	ta upp (2)
säga till (1)	välja ut (2)	ta ut (1)
ta hem (1)	växa fram (1)	ta över (2)
ta på sig (1)		tycka om (1)
ta till (1)		växa upp (1)
ta upp (1)		
titta tillbaka (1)		
titta över (1)		
tycka om (1)		
tänka efter (1)		
tänka sig bort (1)		
vara med (1)		
vridas tillbaka (tillbaks) (eller fram) (3)		